

# BÁRDI LÁSZLÓ: PÁLYAKEZDŐ PEDAGÓGUSOK BARANYÁBAN

Pécs, 1972. 234 oldal

A Baranya megyei Tanács Pedagógiai Továbbképző Kabinetjének kiadása

A változatos, egymással ellenőrzött és kiegészített komplex módszerrel készült *nevelésszociológiai* tanulmány egy megye óvodai és általános iskolai fiatal pedagógusai (akik 5 éve tanítanak) csaknem teljes egésze körében vizsgálta meg: pályakezdési felkészültségük színvonalát, előkészítettségüket, pedagógiai kiképzésükről saját maguk és igazgatóik véleményét, s a nevelői munkakezdés alapvető problémáit. Ezek alapján számos igen értékes, hasznosítható következtetést vont le mind a pedagógusképzés, továbbképzés, mind pedig a fiatal pedagógusokkal való tantestületi foglalkozás fejlesztése számára.

A kismonográfia analízisei konkrét adatok egzakt számbavételével megerősítenek jó néhány fontos értékelést a pedagógiai pálya mai helyzetének alakulásával kapcsolatban, másrészt módosítanak is számos elterjedt „pesszimiztikusabb” megítélést. Így egyik fontos figyelmeltetés, hogy a pedagóguspályát Baranya megyében az ott dolgozók mintegy 15%-a hagyta el az elmúlt évtizedben, s ez a folyamat nem csökken, sőt a fiatal nevelők között erősödik. Nyugtalanító, hogy a fiatal pedagógusok között a hivatáságon belül is meglehetősen magas a fluktuáció aránya, (több, mint 25%-os), s további mintegy 30% tervez közeli munkahelyváltotatást. Ennek alapvető kiváltó okaival és konzekvenciáival a tanulmány behatóan foglalkozik.

Tovább növekedett a szakma *feminizálódása*. (A megye fiatal pedagógusai között ma már 85%-os, míg az összes nevelő között csak 65%-os, országos átlagban 75%-os a nők aránya.) A tanulmány részletesen elemzi ennek egyes hátrányos nevelési következményeit, ugyanakkor jelzi azt is, hogy a pályára jelentkező férfi utánpótlás előképzettségi színvonala nem jelentéktelen mértékben elmarad a nőkéthől, a férfiaknak több az egzisztenciális, munkavégzésbeli problémája, s ez még tovább nehezíti a helyzetet.

A kismonográfia behatóan, — külön fejezetben — tárgyalja a pedagógus-pályakezdők tantestületi beilleszkedésének és befogadásának problémáit. Figyelemre méltó tényként közli, hogy az oktatási intézmények mintegy egyötöde szinte egyáltalában nem foglalkozik tudatosan és módszeresen a fiatal pedagógusok indulásának speciális segítségével. A pályakezdő pedagógusoknak csak alig több, mint fele rendelkezik a tanításon és osztályvezetésen kívüli valamilyen más speciális iskolai megbízatással, azoknak a zöme is olyan, amiért nem jár külön díjazás; ez utóbbiakat alapvetően az idősebb kollégák foglalják le a maguk számára. Aggasztó, hogy a fiatal pedagógusoknak csak mintegy egyötöde kapcsolódik be a városi-községi társadalmi-közéleti tevékenységbe.

A fiatal pedagógusoknak mintegy kétharmada elégedett munkahelyével, egyharmada viszont annak közeli felcserelését tervezi. Figyelemreméltó, hogy az utóbbiak elhatározásának zöme nem is elsősorban az anyagiakkal áll szorosabb összefüggésben (bár ebben nagy szerepet játszik az ő körükben különösen nehéz lakáshelyzet: mintegy 20%-uk a szüleinél lakik, 20%-uk bejáró, s igen számottevő körükben a kilátástalan átmeneti megoldás). Mintegy egynegyedüknél a tantestületi demokratizmus légkörének hiányosságai merülnek fel panaszként első helyen, jelentős részüknél a tényleges hatékony oktatási lehetőségek mostohasága, a szakmai fejlődés perspektívitátlansága játssza a fő motiváló szerepet. A tanulmány igen fontos következtetése, hogy sürgető lenne az *azonos* pedagógiai munkaterületen belüli szakmai előbbrelépés és továbbképzés gazdagabb skáláját megteremteni. Jelenleg ugyanis az ösztönző továbbtanulás fő formája, hogy óvónők, tanítók, általános iskolai tanárok eggyel magasabb fokú felsőiskolai típusban továbbtanulnak, s így törekcsenek továbblépni a pedagógusi pályán, de kevésbé van mód a saját elkezdett szakmájukban megfelelő posztgraduális képzéssel felkészültségüket minőségileg magasabb fokra emelni, s ezt ösztönző és megillető nagyobb erkölcsi és anyagi megbecsülést nyerni. Ennek rendszere ma még szinte teljesen kidolgozatlan hazánkban.

A pedagógusi pálya „felhigulásával” kapcsolatosan elterjedt nézetekkel szemben a Baranya megyei tapasztalatok azt mutatják, hogy az elmúlt években pályakezdett fiatal pedagógusok érettségi átlaga meghaladta az egykori „jó” átlagot, s minden negyedik jelesen érettségizett, közepesnél rosszabb eredménnyel pedig senki sem jutott be a felsőfokú pedagógusképző intézménybe. Felsőiskolai tanulmányi eredményeik sem rosszabbak, sőt jobbak más nem egyetemi felsőoktatási intézmények átlagához képest, s viszonylag alacsonyabb a lemorzsolódási arányuk is. E tekintetben a szerző egy kissé negatívan és pesszimiztikusan ítéli meg a helyzetet, nem veszi számításba a tanulmányi eredmények értékelésénél a felsőfokú tanulmányok nagyobb és bonyolultabb követelményeit a középiskolákhoz képest, s nem végez kellő összehasonlítást más felsőfokú tanintézetek tényleges tanulmányi eredményeivel. A szorosan vett szaktárgyi szakmai felkészültség és a szakmaszeretet sem mutat más értelmiségi hivatásokhoz képest elmaradot-

tabb képet, habár e tekintetben sem szabad természetesen különösen a pedagógus pálya vonatkozásában az eredményekkel elbizakodottan megelégedni.

A monográfia rendkívül fontos tanulságokkal szolgál a pedagógusképzés tartalmi, módszertani és színvonalbeli továbbfejlesztése számára. A fiatal pedagógusok és iskolaigazgatók egyöntetű véleménye, hogy lényegesen tovább kell javítani a pedagógusképzés *életszerűségét, gyakorlatiasságát, a nevelői-osztályfőnöki, osztályvezetői munkára való felkészülését* csakúgy, mint az egyes ismeretágnaknál a *tantárgy-tanítási, módszertani* előkészítési irányultságot! Érdemes ezzel kapcsolatban idézni a tanulmány egyik fontos következtetését: „Az első évtől kívánatos lenne megvalósítani a szaktárgyak és a pedagógiai oktatás közötti szervesebb egységet, s ezzel összhangban erősíteni a hivatásra nevelést. Még nagyobb gondot kellene arra fordítani, hogy az oktatott anyag könnyebben legyen alkalmazható a konkrét gyakorlati munkában, s ezzel összefüggésben a fiatal pedagógusjelölteket fokozottabban kellene megismertetni leendő munkakörük gyakorlati problémáival, valóságos helyzetével és tényleges igényeivel.” (50. old.)

A monográfia egyik leglényegesebb summája: „A pedagógusképzés valamennyi fokán kívánatos lenne növelni a pedagógiai tárgyak arányát, erősíteni azok tartalmi hatékonyságát. Ugyanakkor a pedagógusok továbbképzésének szervezésében is a jelenleginél nagyobb figyelmet érdemel ez a tény, s a szakmai továbbképzés mellett többet kellene nyújtani az általános pedagógiai tárgykörökből, legalábbis a pályakezdőknek.” (40. old.) A tanulmány ezekkel kapcsolatosan közread egy sor kitűnően hasznosítható tapasztalatot, s fontos tanácsokat összegez a pedagógusképzés fejlesztése, a fiatal pedagógusok munkájának elindítása, tantestületi és tanügyi igazgatási segítése számára.

BÁRDI László munkája egy megye keresztmetszetének áttekintésével olyan kérdésekbe enged bepillantást, amelyekből nagyon lényeges következtetéseket vonhatunk le az országos munka fejlesztése számára.

SZÉCHY ÉVA

## PHILIP CAUTHERY: STUDENT HEALTH

### Diákegészség

London, 1973. Priory Press Limited. 160 oldal

Philip CAUTHERY orvos több, mint nyolc éve dolgozik a londoni egyetem mellett működő egészségügyi központban, amely az egyetemi hallgatók pszichológiai és egészségügyi problémáival foglalkozik. Hasonló központ a szigetországit megelőzően csupán az Amerikai Egyesült Államokban működött. Napjainkban is kevés országban szerveztek külön egészségügyi intézetet a diákok számára. Az angol orvosok mozgalommá szerveződött tevékenységének az a célja, hogy minél több szakember foglalkozzék az egyetemista diákság egészségügyével, hiszen Angliában nagyon sok hazai és külföldi egyetemi hallgató végzi tanulmányait. 1981-re számuk eléri a nyolcszázharminczet.

Az egyetemi egészségügyi központban dolgozó orvosok és pszichológusok elsősorban a neurozisos megbetegedéseket figyelik, vizsgálják és elemzik, de e munka során — főként a pszichológusok — a diákok társadalmi problémáit is érzékelik. Tulajdonképpen ezt a tapasztalat vezette a szerzőt a könyv megírására, hiszen az orvosi gyakorlat során megismert egyedi esetek gyakran azonos okokra vezethetők vissza.

S egy másik ok, ami miatt különleges figyelemben részesül a diákság egészségügye: CAUTHERY szerint ők jobban függenek szüleiktől, tanáraiktól, mint más területeken tevékenykedő kortársaik; kamaszkori problémáik is később oldódnak. Később azután, az egyetemen nem egyenletes a terhelés, s a vizsgaidőszak feszültsége, az anyagi gondok, az éjszakai kényérkereset gyakran okoz károsodást a fiatalok szervezetében. Előfordul, hogy a tanulástól megszömlörlenek azok a diákok, akik valamilyen kényszernek engedve tanulnak, vagy csalódtak a választott szakban. Ezek a problémák gyakran vezetnek kóros személyiségzavarokra, depresszióra, szorongásra. Sok diák kísérel meg öngyilkosságot, s nem kevesen keresnek menekülést a kábítószerekben. A hallgatók közül sokan megszakítják, illetve véglegesen abbahagyják tanulmányaikat. Ez nemcsak társaik munkakedvére hat károsan, de bátorítja a retrográd felsőoktatási reformterveket is. A rövidített időtartamú képzés hívei ugyanis — antidemokratikus törekvéseiket a demokrácia mázával bevonandó — gyakran hivatkoznak ezekre az esetekre.

S az egyetem utáni perspektíva sem mindenki számára túlságosan kedvező: számos angol fiataalt a bizonytalan jövő, a munkanélküliség várja tanulmányai elvégzése után, sokan megképztségüknek megfelelő állást nem tudnak maguknak találni. Ezek a tények sem hanyagolhatók el CAUTHERY szerint az egyetemi tanulmányokat végző fiatalok idegállapotának vizsgálata során.